СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIX. Ч. 268. Джерзи Сіті, Н. Дж., вівторок, 17 листопада 1931. VOL. XXXIX. No. 268. Jersey City, N. J., Tuesday, November 17, 1931. THREE CENTS.

„УКРАЇНСЬКЕ ТРІЮ" З УКРАЇНСЬКОЮ ПІСНЕЮ І МУЗИКОЮ НА БРОДВЕЮ

НЮ ЙОРК. — Виступ „Українського Трія" минулої суботи в Тавн Гол вивів на одній з найкращих галь музичного Бродвею клясичні твори музичних світових клясиків, а крім них зразки модерної української пісні й музики. Виконавцями були щиро й заслужено оплескувані артисти: пані Марія Гребенецька, оперова співачка-сопраністка й панна Оля Ткачуківна, дуже талановита молода піяністка. Головним аранжером і виконавцем „Трія" був наш скрипак, п. Роман Придаткевич, котрий виступав у подвійній ролі: скрипака й композитора.

Отсе вже другим наворотом намагається п. Придаткевич здобути нашій музиці належне їй місце на Бродвею, будучи свідомим, що по Бродвею буде вже їй легко відбути триюмфальну обїздку по цілій Америці.

Та триюмфувати на Бродвею, на якім провалюються тисячі добрих музичних сил, надзвичайно важко, а тимбільше, коли приходиться торувати шлях українській музиці, котру звикли тут ще далі змішувати з московською. І важко видвигати імена таких композиторів, до яких не привикли музичні рецензенти Бродвею.

Та в тім саме й велика заслуга „Українського Трія", що воно, не зважаючи на ті великі перешкоди, заставляє Бродвей надати право горожанства не тільки українській народній пісні, але українській штуці й музиці взагалі.

Все те добре розуміли ті свідомі й культурні Українці, котрі прибули на це свято української музики. Те захоплення, яке залишилося в слухачів, повинно бути поширене між наш загал, щоби при слідуючих подібних виступах не ставало місця для слухачів.

Американська публика, якої тим разом було в порівнанню з українською поважне число, приймала виконавців з великим признанням, а многі з них по концерті складали ще особисто ґратуляції п. Придаткевичеви і іншим виконавцям.

ЛИНДБЕРҐ ПОВЕЗЕ ҐРАНДІЯ ДО ВАШИНҐТОНУ.

ВАШИНҐТОН. — Секретар стейту Стимсон віднісся телеґрафічно до Чарлза Линдберґа, котрий перебував у Савана, Джорджія, щоби він відвіз літаком з Ню Йорку італійського міністра закордонних справ, Діна Ґрандія, котрий прибув відвідати вашинґтонський уряд.

Линдберґ згодився піднятись цього завдання.

В той спосіб хочуть оминути евентуальні неприємні сцени, які готові стрінути Ґрандія, як речника Мусолінія, з боку ворогів фашизму, що готуються до великої протифашистівської демонстрації у Вашинґтоні.

РУЗВЕЛТ ХОЧЕ БАЛАКАТИ ЗІ СМИТОМ.

НЮ ЙОРК. — Ґовернор Рузвелт звернувся до бувшого ґовернора Смита з пропозицією обговорити спільно деякі справи політичної натури.

До цеї розмови демократи привязують велику вагу, бо це говоритиме Рузвелт, евентуальний кандидат демократів на президента, зі Смитом, котрого вважають дійсним головою демократичної партії.

ЖЕРТВУЮТЬ ЩЕДРО.

НЮ ЙОРК. — Орґанізація, котра переводить Ґуверову акцію допомоги безробітним, стверджує зі звітів, які одержала з 54 міст, що по місцях майже всі комітети збирають більше, ніж на них наложено.

РОЗДАЮТЬ РОБОТУ ДЕННО 650 БЕЗРОБІТНИМ.

НЮ ЙОРК. — З 73,450 зголошених безробітних, котрі потребують неґайної допомоги, одержують роботу кождого дня по 650 нових безробітних.

ШЛЮБ НЕВАЖНИЙ, БО НЕ ГРАЛИ ОРҐАНИ.

НЮ ЙОРК. — Френк Стівенс, літ 65, нічний сторох, 4 рази жонатий, обжалований за двоженство, виправдував себе тим, що він не узнає оспореного подружа важним, бо підчас шлюбної церемонії не грали орґани.

ЯК ЖИДИ ЖЕРТВУЮТЬ.

НЮ ЙОРК. — В шестім тижні жидівської кампанії на допомогу жидівським добродійним інституціям стверджено, що зібрано на ту ціль $4,100,000. А хочуть зібрати $5,230,000. І кажуть, що зберуть їх у найближчих тижнях.

ГИНУТЬ ВІД АВТОМОБІЛЕВИХ КОЛІЗІЙ ЧИМРАЗ БІЛЬШЕ.

ГАРТФОРД. — „Ди Тревелерс Іншюренс Компані" подає, що біжучого року припадає на один день 90 нещасливих смертних автомобілевих випадків.

ХОВАТИ ГРОШІ, НЕ ПО АМЕРИКАНСЬКИ.

ВАШИНҐТОН. — Джуліюс Клайн, заступник секретаря торговлі, каже, що боятися злих часів і ховати гроші в панчохах, під матерацами, чи по банкових скринках, є неамериканською поведінкою, бо це напятнував навіть у своїм часі Джордж Вашинґтон.

„УКРАЇНСЬКА СПІЛКА ІМ. МАЗЕПИ".

Черновецький „Час" пише про ту спілку:

„Недавно в Чернівцях засновано спілку під назвою „Українська Спілка імени Мазепи". Завданням цієї спілки, яка по початковими буквами кожного слова прозивається „УСІМ", є повизбирувати памятки, звязані з українським гетьманом Іваном Мазепою (1687—1709) і порозкидувані по всіх усюдах, в один музей. Дальше має спілка заложити бібліотеку, в котрій була би по можности вся література про Мазепу і його добу. Засновується й архів, куди пішлиб усякі документи з Мазепової доби. Вкінці мається зладити і продовжати бібліоґрафію про Мазепу і його добу.

„Ціль спілки „УСІМ" є чисто наукова, без ніякої політичної закраски.

„В Румунії спочили тлінні останки гетьмана Мазепи. В Румунії його могила та могили тих козаків, котрі разом з ним перейшли від погоні московських військ. У Румунії в Придунайщині жиють ще потомки Запорожців, котрі з Мазепою воювали. В Румунії є всякі памятки, принесені військами з України. Все це не сміє пропасти. Спілка „УСІМ" має це все зібрати в музей, архів, бібліотеку і дати на услуги безсторонньої науки".

ФАЛЬШУЮТЬ ДОКУМЕНТИ.

Минулорічні погроми над українським народом знайшли свій відгомін у цілому світі. Зрозуміло, що Поляки намагаються всіми силами представити Українців як німецьких аґентів. Їхні брехні, що Українці є большевицькими аґентами, світ відкинув. А що Поляків знають у цілому світі як найкращих міжнародніх злодіїв і фальшівників, то їхнім найновішим фальсифікатам двох листів, нібито писаних німецьким міністерством в українській справі, ніхто на міжнародньому форумі не повірив. Ще занадто свіжі в памяти чужих дипльоматів ті світлини, які виготовляли Поляки в часі українсько-польської війни. Для представлення Українців як бандитів і варварів Поляки вішали погиблих на фронті вояків і опісля їх фотоґрафували, заявляючи перед представниками Антанти, що Українці вішають невинних Поляків. Треба нам радіти, що політики чужих держав зачинають поволи розуміти цю польську „політику" й „пропаґанду".

МАКСИМ РИЛЬСЬКИЙ АРЕШТОВАНИЙ.

На Україні радянська влада почала нові переслідування, тим разом серед українських письменників. Як з Риґи повідомляють, арештовано одного з найбільших сучасних українських поетів, відомого неокляcика Максима Рильського, який єдиний не піддався наказови ГПУ, творячи справді лише мистецтво. Влада замкнула також видавництво літературного місячника „Життя й революція", біля якого гуртувалися найвизначніші представники молодої української літературної ґенерації. Місячник замкнули на приказ ГПУ.

ЇЗДА ЗАЙЦЕМ У ПОЛЬЩІ.

В часі від 1-го січня до 30-го червня ц. р. 35 ревізорів варшавської залізничої комісії придержали 8,018 пасажирів, що їхали поїздами без білетів.

УКРАЇНСЬКА ПРОГРАМА НА РАДІО.

У вівторок, дня 17-го с. м. в годині, 8.15 вечером відбудеться українська програма на радіо зі стацїї WNYC 570 кс.

Грати буде український ансабл під проводом Михайла Вдовяка.

ПРОТИКОМУНІСТИЧНІ ЗАВОРУШЕННЯ НА УКРАЇНІ.

На Україні панує проти комуністичного режіму велике невдоволення, котре поширюється також і на частини червоної армії. Випадки несповнення приказів набрали таких розмірів, що військова команда була приневолена перервати осінні маневри. Декотрих командантів червоних частин поарештували.

В Житомирі втекли арештовані старшини разом із сторожами панцирного ваґону. Дотепер ще їх не відшукали.

Протикомуністичний характер на Україні приняв масовий характер. По заспокоенню робітників в Одесі та Донбасі вибухли протикомуністичні заворушення в Зіновієвську, де робітники рільничих фабрик обявили страйк, щоб осягнути видалення декотрих комуністів.

В Одесі вбили бомбою одного комуніста в тій хвилі, коли він вертався з засідання ГПУ. В одеськім передмістю Молдованці була різня між молодими комуністами й місцевими робітниками, котрі не хотіли допустити до збурення жидівської божниці. Висланий га поміч комуністів відділ ГПУ ограничився на тому, що дав пораненим лікарську поміч.

В рільничих колективах України викликало невдоволення ряд безпорядків. Багато колектив закопали великі скількости збіжа й бороняться в цей спосіб перед віддачею його центральним властям.

З причини труднощів при збиранню збіжа вислало совітське правительство військові відділи на села, щоби забезпечити доставу збіжа й приспішити сівозбір.

„ВСІ ВИКОПАНІ БУРЯКИ — НЕГАЙНОЖ НА ЦУКРОВАРНІ".

Тисячі й тисячі московських наставників, десятки тисяч членів черезвичайки, суди й т. д., все це построено на те, щоби як найсильніще висмоктувати силу й добро українського народу. Все мусить іти по наказу агори: коли сіяти, коли жати й коли зібране добро здавати Москалям. Коли хтось опізняється у виконуванні наказів, сейчас стрічає його кара. І так напр. большевицькі „Вісти" видають наказ — „всі буряки — негайнож до цукроварні", бо селяни вспіли були здати всього тільки 7.7% буряків. Таким виконуванням наказів Москва страшно образилась, а щоб не стратити її ласки, московські комісари тиснуть наших селян.

КОТЯЧІ ПАРХИ ПЕРЕНОСЯТЬСЯ НА ЛЮДЕЙ.

Ствердили це недавно віденські лікарі. Майже третина людей, що стикаються з паршивими котами, хорують на цю хоробу. Уже вкоротці по зараженню показуються малі, острокінчасті червоні вузлики, на яких часто появляються ще й міхурчики. Тому дуже треба стерегтися котів, що мають на вухах і на потилиці твори, що нагадують пархи.

ВЕЛИКЕ НЕЩАСТЯ В КАМЕНОЛОМІ.

У громадськім каменоломі у Веренчанці (Буковина) сталося велике нещастя. Кількаметрова скала завалилася й присипала собою пять робітників, що збирали і били камінь. Чотири з них дісталися під каміння так нещасливо, що не можна було їх уратувати, а пятого вдалося витягнути тяжко раненого зпід каміння. Убиті є: Митро Мацикевич, Митро Дідун, Совик Митро й Ясюк Іван. Тяжко ранений називається Юрій Удинський. Першу поміч останньому приніс лікар д-р Фінклер.

Це нещастя викликало велике потрясення серед населення села, яке вирушило на місце нещастя. Голосіння родичів убитих пронизує повітря. Найстрашніше є те, що трупів нещасних не можна витягнути зпід гори каміння. Масу каміння обчислюють на 20 ваґонів.

ШИБ РОМУНО-АМЕРИКАНА 160 ЗНОВ ЗАГАСИВСЯ.

Наслідком того, що шиб, який був сам від себе загасився, знов займився, специялісти приготовлялися до поновного погашення шибу. Та нараз серед великого гуку почала заломлюватися земля довкола кратеру й вогонь погасився. Зараз почали працювати помпи й зливати землю водою. Вживають усіх засобів, щоби не допустити до поновного запалення.

РОБІТНИЧІ ГАРАЗДИ.

В країні, якої уряд називає себе робітничим і тим самим повинен дбати про добро робітників, жиє ще й сьогодня робітництво дуже погано. Нема ніде таких визисків робітників, як саме в Большевії, а проте винагорода навіть у малій мірі не вистарчає на прожиття робітника. Брак одягів, харчів і помешкань є щоденним явищем у Радянському Союзі. Ось що пише „Пролетарська Правда": „В київському районі 36 ваґонів відведено під житло. Вантажники живуть у неможливих умовинах скупчено в антисанітарних приміщеннях у місті або десь у Мотовилівці, Тетереві тощо. Працюючи цілий день на улиці за всякої погоди, вони не мають теплого, сухого житла".

Ще гірше представляється справа в Донецькому басейні, де, як пише „Комуніст", робітників просто обкрадають ріжні большевицькі комісарі та урядовці. А праці вимагається від усіх, і то як найбільш видатної, бо Москва мусить наздоганяти Америку коштом України.

ОДНІ ДРУГИХ НЕ СЛУХАЮТЬ.

Одні большевики дають наказ звозити в певні пункти збіже. А що вони знищили „куркулів", то тепер прийшла черга, щоб те збіже давали самі большевики, які опрацьовують поле. Одначе, як пишуть „Вісти" з 11. вересня, „деякі колгоспи, не почуваючи від сільради контролі, намагаються ухилитись від здавання збіжа, приховують його всілякими способами". Відібрати плоди тяжкої селянської праці за безцін, до цього большевики призвичаєні, але видно, що й ті большевики, які опинилися в колгоспах, зрозуміли добре, що за свою тяжку працю не мають хочби мінімального винагородження, а тому заховують зібране збіже.

ЯПОНЦІ ЗМУСИЛИ КИТАЙЦІВ ВІДСТУПИТИ

МУКДЕН (Манджурія). — Напередодні реченця, коли Японці мали би відтягнути свої війська з Манджурії, як того домагається Рада Ліґи Націй, японські війська в районі ріки Нонї повели контрнаступ проти Китайців. Після завзятого бою, в якім брала участь переважно китайська кіннота, а з японської сторони піхота, кіннота, артилерія й літаки, Японці відкинули Китайців з великими втратами геть від ріки Нонї. 4,000 китайської кавалерії старались оточити зі всіх сторін японське військо в цьому районі. Та Японці не лише відкинули геть Китайців, але й значно просунули вперед своє праве крило.

Міст через ріку вже майже закінчено направляти, що дасть можливість Японцям легко транспортувати свої війська в напрямку на Ціцікар. Тому можна сподіватися нового наступу Японців на це місто. Тепер Японці міцно закріпилися на всіх комунікаційних лініях в південній Манджурії. В їх посіданню знаходиться Манджурія аж до Східно-Китайської залізниці, яку Японці готові кождого часу перейти, щоб почати операції в північній Манджурії.

БАНДИТИЗМ ШИРИТЬСЯ.

МУКДЕН (Манджурія). — Бандитизм у Манджурії шириться. Жертвою його падуть все нові особи та місця. Тепер бандити недалеко Мукдена знову захопили двох чужинців, з яких один є Німець. Бандити вимагають за свої жертви великого викупу, а коли його не дістають, то вбивають захоплених ними людей.

Китайська влада безсильна й не може боротися з бандитизмом, а японське командування, що хазяйнує в південній частині Манджурії, мало звертає уваги на боротьбу з бандитизмом.

ТЯЖКЕ ЗАВДАННЯ ЛІҐИ НАЦІЙ.

ПАРИЖ (Франція). — Рада Ліґи Націй опинилася тепер перед надзвичайно тяжким завданням. Вже два місяці Ліґа хоче знайти якісь шляхи до примирення Японців і Китайців, але вся праця йде намарно. Обидві сторони вживають всієї азійсько-дипльоматичної хитрости, щоб звалити вину на другу сторону, а себе виправдати. Тому годі дізнатися правди про події в Манджурії.

З другої сторони Ліґа заклопотана ще й тим, що, як видно, ні китайський, ні японський уряд не можуть цілковито контролювати своєї воєнщини. Їх армії майже ввесь час ділають на власну руку й витворюють складну ситуацію, ставлячи свої уряди й Ліґу Націй все перед новими фактами.

НІМЕЦЬКІ ФАШИСТИ ПЕРЕМАГАЮТЬ.

ДАРМШТАДТ (Німеччина). — Націонал-соціялісти, або, як їх називають, німецькі фашисти-ґітлерівці, знову здобули значну перемогу на виборах до місцевого краєвого сойму. На нову каденцію вони вибрали 30 своїх послів, у той час, коли в попередньому соймі був лиш один фашистівський посол.

Перемога ґітлерівців на виборах в інших провінціях показує на те, що на випадок загальних виборів у Німеччині до державного парляменту вони можуть прийти в більшости.

ПОЛЬСЬКІ ВЧИТЕЛІ КЕРУЮТЬ ПОГРОМАМИ.

ВАРШАВА (Польща). — Пятьдесять миль від столиці польської держави, в місті Лович, учні польської ґімназії під керуванням своїх учителів уряди ли жидівський погром. Студентські банди на чолі зі своїми вчителями нападали на жидівські склепи й громили їх та грабували.

Поліція розігнала демонстрантів і погромників. Краківський римо-католицький епископ звернувся до населення з відозвою про припинення протижидівських виступів.

НІМЕЧЧИНА ПРОГРАЛА БОРОТЬБУ.

ЛОНДОН (Анґлія). — Европа тепер переживає такі саме часи, які вона переживала в 1918 році перед розгромом німецької армії. Тоді почався кінець німецького спротиву на фронті й Німеччина передалася на ласку переможців. Дотепер Німеччина вживала всіх заходів, щоб визволитися з обовязку платити репарації. Німеччина часто говорила, щоб її бувші союзники не натискали на неї фінансово, бо, мовляв, вибухне революція в Німеччині й т. п.

До останнього часу Франція й інші держави попускали Німеччині й їй пощастило підписати зпочатку плян Доса, а тепер плян Йонґа. Німеччина старалася повалити й цей репараційний плян. Але тепер по всьому видно, що вона боротьбу програла й почала вже безпосередні переговори з Францією, щоб прийти до замирення й на фронті економічно-фінансовім.

БЮТЬ КОМУНІСТІВ.

СИДНЕЙ (Австралія). — Фармери ведуть завзяту боротьбу з комуністами, що знову розпочали свою партійну кампанію. В багатьох випадках аґітаторів побито й видалено з фармерських районів, а деяких комуністів кидали в ріку. Лише поліція ратує від смерти нещасливих аґітаторів.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	0 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сиі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Тел. „Свободи": Montgomery 5—0498. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5—1838.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЯК ЗА НАПОЛЄОНА

Франція являється сьогодні на міжнародній арені рішаючим чинником. Те признають політики й економісти. І це є факт, з яким кождий мусить числитися. Її могутнє становище цілком подібне до Наполєонських часів, коли то Франція рішала про долі ріжних европейських держав, коли трясла цілою Европою і її перебудовала на свій лад. Вона перемінювала тоді карту Европи, змінювала границі, а навіть назви країв. Та конець кінцем з того всього не лишилося нічого. Наполєон пішов покутувати на остров св. Олени в такий самий спосіб, як тепер покутує в Дорні німецький кайзер, а пороблені Францією границі позникали.

Світова війна та Верзайський мир також покраяли Европу згідно з бажанням Франції. І їй також приходиться тепер, як за Наполєона, держати свій власний нарід у великім напруженню, щоби вдержалося те, що побудовано на диктаті й міжнародній несправедливости. Тільки тепер Франція стала далеко обережнішою, бо опирає свою могучість не тільки на великій армії й зручній дипльоматії, але головно на грошах. Це останнє є тою новістю, якої не було за Наполєона.

Саме тепер ми є свідками фінансово-політичної гри Франції. Ми бачимо, що вона не хоче за ніяку ціну допустити до скріплення Німеччини. І тому тепер, коли треба Німеччину наново ратувати фінансово, вона знову робить актуальним питання Данціґського коридора. Його обговорював тепер у Вашинґтоні французький премієр Ляваль. А це, що забрав щодо цього голос сенатор Бора, не є ніяким припадковим явищем. І те, що Поляки розпочали тепер з усіх боків натискати на Вашинґтон у справі коридора, має також свою підставу. Бо ото Франція хоче наклонити Німеччину, щоби вона добровільно зреклася коридора, так, як зреклася добровільно в Льокарно прав до Альзаціі й Льотаринґії. Доперва по такім зреченню Франція годиться піти на нові уступки в справі зменшення і відложення сплати німецьких репарацій.

Крім того Франція береться ще до відбудови свого роду давньої австро-угорської монархії, бажаючи довести до федерації всіх наддунайських держав, які знаходяться тепер у фінансових клопотах, а яким теж годиться дати гроші, якщо вони обєднаються під її тихим протекторатом.

Тепер залишається тільки питання: Як довго треба буде ждати, щоби ті всі махінації скрахували так, як давні, Наполєонські.

ЩО ДІЄТЬСЯ НА РІДНІЙ ЗЕМЛІ

(Реферат, виголошений на Річнім Засіданню „Обєднання Українських Орґанізацій в Америці").

(3)

Колиб „Просвіта" мала сьогодня такий характер універсальної установи, як це було колись, справа її довгу була би зовсім легка до розвязки. Одначе сьогодня, де життя ріжничкується, потворилися нові, окремі спеціяльні централі, з яких кожна обертає міліонами на свої ціли. Всеж таки при маєтку „Просвіти", при її довжних претенсіях, при виробленій уже громадянській жертвенности, вона певно скоро стане на ноги й буде продовжувати своє хосенне діло: **позашкільну освіту** в таких розмірах і рамцях, як цього вимагають новітні умовини.

Не без наслідків для „Просвіти" являється відношення адміністраційної влади до її читалень і філій. Ось кілька прикладів для... гіркої розваги. Заборонюється уладжувати ріжні імпрези, а навіть курси для неграмотних (Борщів, Надвірна, Богородчани, Підгайці, Сколе), заборонюється вживати при лекціях кін і скіоптикону (Калуш, Коломия, Львів)! При відмові дозволів на уладження театральних представлень подається за причину, що представлення обтяжує місцеве населення (Камінка, равського повіту), або що у вечірних годинах людність потребує відпочинку (Верхрата), або є сумнів, чи людність бажає собі представлення (Річки), або, що програма й виконавці не дають запоруки, чи концерт відповість артистичним вимогам і т. п.

„Союз Українок".

Поза „Просвітою" й „Рідною Школою" є ще й інші освітно-суспільні чи освітно-орґанізаційні централі. З них булоб перше товариство **„Союз Українок".** Дуже недавно почався жіночий рух серед українського жіноцтва в Галичині. Зразу бачений з призирством, з недовірям, а сьогодні він втішається загальною пошаною. Зразу мусів виступати за примітивне право жінки, за її рівноправність, а сьогодні нема ділянки, в якій жінки не булиб корисним і бажаним чинником. Зразу „Союз Українок" виховував жінку — інтеліґентку на провідницю в праці над двигненням жіноцтва, а сьогодні він орґанізує жіноцтво без огляду на суспільні верстви й походження до тої мети, яка стоїть перед нацією. Завдяки рухливости жіночого проводу зрушилася зі свого консервативного становища навіть жінка-селянка, а колишнє призирство до жінки діячки перемінилося сьогодні в пошану.

Жіноцтво видає часопис „Жіночу Долю" в Коломиї з тенденцією популяризувати ідею жінки громадянки. Часопис має численні прихильниці і між жіноцтвом в Америці, головно в Канаді.

Другий журнал — це „Нова Хата", якою користуються головно жінки т. зв. інтеліґентських сфер. Він, цей орґан витиснув з українських хат усякі польські та німецькі журнали, якими послугувалися колись Українки при недостачі власного журналу.

Як товариство зложене з членів, що стоїть найближче до справ виховання, „Союз Українок" співпрацює з „Рідною Школою" головно при веденні „діточих садків" (шкілок для наших найменших). Для обєднання справи виховання в одних руках створилася при „Рідній Школі" спеціяльна комісія для „дошкільного виховання", а до цієї комісії входить і представниця „Союз Українок". Поза освідомлюючою й освітною роботою плекає „Союз Українок" товариське життя, головно по великих центрах (як от у Львові), та співпрацює всюди там, де входить у рахубу загальний національний інтерес.

„Українська Захоронка".

Велику діяльність годиться занотувати в ділянці **культурно-суспільній.** Для праці в тій царині є зорґанізованих кільканацять установ, яких „ранґувати" не дасться. Всі вони важні, кожна з них відповідно до моменту — стає важніша.

От, візьмім товариство **„Українська Захоронка"** з осідком у Львові. Це товариство взяло було на себе постійне дошкільне виховання, значить не тільки на час сезон. робіт батьків, алі виховувати дитину від найменших років безперивно аж до її шкільних років. Одначе при істнуванні „Рідної Школи, яка займалася справою виховання і якої змагання було й є — обхопити всі справи виховання, — „Українська Захоронка" передала в 1926 році всі свої вже зорганізовані школи для маленької дітвори „Рідній Школі" на її провід і вдержання. Самаж „Українська Захоронка" дбає, щоби діти тих шкіл одержували прохарчування та відповідний льокаль. Це очевидно теж вимагає чимало коштів, які товариство покриває з членських вкладок, добровільних датків та з доходу своїх домів.

Слід запримітити, що в кількох домах „Української Захоронки" приміщені школи товариства „Рідна Школа".

„Народня Лічниця".

Дещо основніше слід обзнакомитися як з самим товариством **„Народня Лічниця"** так і з його діяльністю. Особливо минулого року (1930), вчасі, коли в старому краю лютувала „пацифікація", це товариство набрало широкого значіння і ще більше, як до тепер, скріпило й оправдало свою назву **„Народня Лічниця".**

В 1929 р. вона святкувала своє 25-ліття. Установа першорядної ваги для народу, — має вона й особливе значіння для культури народу й здоровля народу, отже основних чинників нації. Яким довірям тішиться це товариство серед українських мас і яке воно потрібне, свідчить хочби та обставина, що в 1929 уділили його лікарі, постійно безплатно ординуючі, коло 25,000 порад. А всі ті поради безплатні, хіба за добровільним датком. Дальше звернула „Народна Лічниця" свою увагу на лікування шкільної молоді. Там дістає лікарську поміч і молодь шкіл „Рідної Школи", головно в дентистичному та проти-туберкулічному відділі. Там лікуються теж інваліди У. Г. А. Всі операції, які можна виконувати амбулятерійним способом, робиться для інвалідів У. Г. А. в „Народній Лічниці". Всі лікарі в „Народній Лічниці" — Українці, а кожна ділянка медицини обсаджена спеціялістами. Управа „Народньої Лічниці" не жаліла коштів на закупно апаратів конечних для вдержання лічництва нарівні сьогоднішної медичної науки.

Безпосередня поміч хорим це найважніше, але не одиноке завдання „Народньої Лічниці". За малими виїмками — в сьогоднішних часах недоступні для наших молодих лікарів університетські клініки. Обмежений для них також доступ до загальних шпиталів, а неприхильне відношення до Українців робить тяжкі умови праці. Велику прогалину в нашій культурі спричинює недостача спроможности наукової праці на полі медицини. Для цього висувається необхідна потреба **власного шпиталя.** Там давалось би не тільки поміч убожчій українській верстві, але це був би й практичний вишкіл бодай для якоїсь частини українських лікарів під управою досвідчених спеціялістів. Події з осени 1930 в часі т. зв. „пацифікації" показали, **якою конечною справою є український шпиталь.** Коли побиті Українці вилися з болю від обхоплюючої ґанґрини, коли їм грозила смерть від зловіщих дір на їхньому тілі, то загальні шпиталі, які стоять на коштах усього населення, отже й українського, відмовлювалися приймати таких хорих. Вони могли лічитися тільки в тісному шпиталику „Народньої Лічниці", на який дав часове приміщення митрополит Шептицький. А можуть прийти й більші часи!

І в тій справі поробило товариство „Нар. Лічниця" вже далекойдучі початки. Завдяки зразковій грошевій господарці виділу, завдяки відданих цілим єством тій справі деяких лікарів, головно д-ра Пилина Бурачинського, д-ра Мар. Панчишина та покійного д-ра Ів. Курівця, призбиралося було за 25 років 8,000 долярів ощадностей. Митрополит Шептицький дав від себе 5,000 долярів, дав площу і „Нар. Лічниця" пустилася з тим капіталом будувати український шпиталь, великий будинок на 4 поверхи по плянам інж. Нагірного. Протягом року виведено будову під дах. Дальше стало, бо не було „мотора" — грошей. Сьогодня вікна позабивані дошками. Дотеперішні кошти винесли 25,000 долярів. На цю суму зложили й Українці в Злучених Державах у рр. 1930-1931 суму $4,426. У цьому є більша сума „Обєднання" ($2,835), Медичної Допомогової Секції при американськім Союзі Українок ($925), від о. Струтинського $100, від Комітету Злучених Товариств у Шикаґо $100, від Центрального Допомогового Комітету в Рочестер $100, від Банку в Шикаґо $500, з Филаделфії (Інтеґріти Трост) $300, Епископського Ординаріяту у Филаделфії $134, від „Провидіння $40, а решта від ріжних братцтв товариств і приватних осіб.

На викінчення і урядження ще потрібно $42,000, Не занедбуючи інших важних справ, повиннаб еміґрація піддержути енергійно і докінчення будови українського шпиталя. Не зла булаб ідея, колиб поодинокі товариства, або й богачі (якщо такі є) жертвували „окремі ліжка" по $5,000. Це було би, очевидно, уфундоване раз на все місце для одного недужого Українця.

З огляду на те, що шпиталі направляють утрату здоровля, вертають людині працездатність і продукують найціннійше добро, яке має нарід — здоровля, — їх треба й муситься зарахувати до **продукційних установ.**

Інші культурно-освітні установи.

З інших культурно-суспільних установ старого краю назватиб: **Товариство Опіки над Молодю, Товариство Вакаційних Осель, Товариство Охорони Военних Могил, Товариство Прихильників Освіти.** Назви кожного з тих товариств говорять про їхню діяльність, яка заокруглює завдання нації супроти всіх своїх частинок і ділянок та виправдує її змагання стати в рядах інших культурних народів.

Товариство Опіки над Молодю мало до минулого року велике значіння через те, що орґанізація молоді, **„Пласт"** (скавтінґ) стояла як його секція. В часі „пацифікації" „Пласт" розвязано, хоч молодь не розгубила між собою звязків. Сьогодні істнує Український Пласт у Чехословаччині на Підкарпатті, а на еміґрації в Празі, Подебрадах, Берні, Ржевніцах, Берліні, Парижі, Лєжі (Бельґія) та Варні (Болгарія). В Галичині є тільки в Кракові, а в решті Польщі — в Каліші. Поза тим — є поважні початки Пласту в Канаді, Злучених Державах та Арґентині. На Волині Пласт розвязаний ще 1928 р. Обеднуюча Команда Українського Пласту є в Празі, а центральним орґаном „Молоде Життя", яке виходить у Празі, бо в Польщі заборонено його друкувати.

В Польщі виходить тільки часопис української молоді — „Вогні". Оба журналики заслугують на піддержку.

Українська Пластова Команда в Празі являється представницею української пластової ідеї на міжнародньому терені. Одначе Міжнародне Скавтове Бюро (осідок в Лондоні) досі не приняло його до Міжнародного Скавтового Союза. Не приняло ні українського пласту з Польщі, ані з еміґрації.

Українсько - американський Пласт повинен вступити в порозуміння з Укр. Пластовою Командою в Празі, а на терені Америки обєднатися в Укр. Пластовий Союз Америки. Як Укр. Пластовий Союз, він міг би і повинен би старатись, щоби його приняли до Міжнародного Пластового Союза і там репрезентувати українську пластову ідею. Коли до Міжнародного Скавтового Союза приняті як самостійні члени еміґранти Москалі й Вірмени, хоч їх є дуже мало, то Укр. Пластовому Союзові Америки мабуть також було би можливо там вступити. Отже — було би горячим бажанням української молоді та її провідників, щоби Укр. Пластовий Союз Америки істнував **самостійно,** незалежно від американського, бо тільки тоді він міг би дістатися до Міжнародного Скавтового Союза, коли буде самостійною орґанізацією.

Пластову працю міг би вести Укр. Пластовий Союз з узглядненням українських питоменностей*).

Делеґатом Американського Скавтового Союза до Міжнародного Скавтового Бюра є від 1931 р. W. Head і через нього треба робити заходи о приняття до Міжнародного Союза.

*) Спосіб ведення такого пласту можна знайти в книжці д-ра О. Тисовського „Життя в Пласті" та інших пластових виданнях, які можна одержати або через журнал „Вогні" (Львів, вул. Ґродзіцьких 4), або через Укр. Пл. Команду чи „Молоде Життя" в Празі (Ing. C. Dan. Kozicky, Albertow na Slupi, Praha II., C. S. R.).

(Дальше буде).

П. Котович.

ЧОТИРИ РОКИ НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ

(Спогади бувшого комсомольця).

(15)

„Соцзмагання" ми виграли. У нас повернено 93% виборчих карток, тоді як Осокоряни досягли ледви 82%.

Поясню́ється це дуже просто: ми мали досить сили, щоби зігнати селян на „вибори", а вони з одною своєю чотирохліткою що могли зробити?

— Одначе всетаки відсоток участи у виборах великий! — скаже читач.

— Бачите (тут я відкрию великий наш секрет!): наші реєстратори приймали від виборця 2 й 3 картки! Так робили й Осокоряни!

У нас, наприклад, у Воронцівці випадково секретар осокорівського партійного осередку викрив, що голосував один візник, який якраз під той час був... у Катеринославі.

Але диктатор Осокорівки, хоч і програв з нами змагання, про цей випадок всетаки мовчав. Щеб пак не мовчати: він знав добре, що в районі за це його по головці не погладилиб!

XXXV.

Спілка войовничих безвірників.

Байдуже, що церква на площі у Воронцівці була окружена з усіх боків ворогами: з одного боку підсліпуватими очима дивилась на неї стара, обдерта школа; з другого боку загрожував їй двоповерховий будинок сільради й сельбуд; з третього боку гордовито світив великими вікнами й просторими кімнатами колишній попівський дім, тепер партійний осередок; з четвертого боку замикав церкву будинок кооперації й сільського комітету взаємодопомоги (КВД); — байдуже, кажу, що церква була оточена з усіх боків ворогами: вона немов цього й не помічала...

Що неділі дзвони скликали віруючих до церкви, а їх, цих віруючих, не бракувало. Старі люди всі ходили до церкви, а щодо молоді, то куди піде молодий хазяйський парубок, що ставиться з призирством до нікчемного брудного сельбуду? Або нікуди, або радше до церкви. Коли не в саму церкву, то бодай коло церкви, де за церковними брамами він зустрінеться з товаришами й з дівчиною, з такоюж, як і він, господарською дочкою.

Сельбудови ходило о те, щоб вирвати зі „шкідливого церковного впливу" саме оту молодь, отих парубків і дівчат. Але як це можна зробити?

— В Н.-Воронцівці до того часу були погані секретарі партячейки; вони не зуміли поставити на належну висоту антирелігійної роботи, — казав нераз новий секретар партосередку.

І він не тільки це казав, але й заходився жваво до організації безвірницького руху.

Скликано загальні збори всіх культурних сил Воронцівки: були тут партійці, кооператори, вчителі, лікарі, урядовці — загалом понад 60 осіб.

Це мали бути кадри широко задуманої антирелігійної орґанізації; це мали бути справжні, активні, войовничі безвірники, а в дійсности це були зморені повсякденною працею інтеліґенти, у яких зовсім не було того потрібного, коли хочете, апстольського захоплення боротьбою, не було переконання в потребі цієї боротьби; словом, хоч це в своїй більшости були й атеїсти, але зовсім не прихильники, я сказав би, нової релігії — „безвірництва".

Пригадую характеристичний виступ на цих зборах голови правління кооперації (присланого з Херсону партійця):

— Та ви дивіться, товариші, скільки нас тут є культурних робітників! Аджеж ми могли би прямо соціялізм збудувати у Воронцівці, не то що побороти оту осоружну черепаху, церкву, яка морально псує, розкладає нам нашу радянську молодь!...

Правління новонародженої антирелігійної орґанізації вибрано тогож дня. Крім згаданого голови кооперації, сюди попали ще — містоголова сільсько-господарської кооперації, секретар аґрошкільного комсомольського осередку, член бюра партячейки й автор отсих рядків.

Через півтора тижня ми зібрались на засідання. Правда, нас було тільки чотири, бо той, хто збирався так хоробро воювати з „черепахою", на засідання не прийшов...

Ми розділили обовязки: мені пощастило відмовитись від чести бути головою цієї орґанізації, але я мусів скласти операційний плян на цілий рік.

Я забрав офіційні директиви й папери, які надійшли в цій справі з округи, до себе додому як матеріял до складання пляну. Та ті папери ще й досі, мабуть, лежать у мене в шуфляді: операційного пляну я так і не склав. Не було потреби, бо більше не відбулось ні одно засідання нашого правління: все бракувало кворуму.

Так наша спілка „войовничих" безвірників тихо, без усякого бою, померла...

Але антирелігійна робота сяк-так всетаки провадилась.

Крім антирелігійної праці шкіл, в театрі сельробу відбулося кілька антирелігійних лекцій, зорґанізованих нібито сельбудом, а фактично партосередком.

Одначе ці лекції, крім „своїх", себто постійних відвідувачів сельбуду, от як комсомольців, деяких наймитів зі спілки РЗЛ (далеко не всіх), партійців та незначної скількости аґрошкільників і непманських „баришень" — нікого більше не притягнули. Годиться зазначити, що на ці лекції не прийшов ані один селянин.

У своїх зносинах з партійцями-комсомольцями я між іншим переконався, що вони в переважній більшости коли не релігійні, то всетаки „бояться Бога". „Хто його знає, а може Бог всетаки є?" — думає неодин комсомолець чи партієць.

Антирелігійна праця ніяк не клеїться, а видані великим накладом популярні брошури й інший антитртелігійний матеріял валяється на складах.

Крім спілки войовничих безвірників при сельбуді була створена така сама спілка й в аґрошколі. Ця остання складалася переважно з комсомольців і проявляла деякі ознаки життя до літа 1929 р. Уже в осени 1929 р., коли учні зїхались знову до школи, було не до „безвірника": хлібозаготівлі, колективізація забрали в учнів увесь час; не лишалося часу навіть на нормальне навчання, не то що для праці ґуртка „Войовничий Безвірник".

Аґрошкільники діставали антирелігійні часописи й журнали періодично, двічі на місяць, сходилися для вислухання якоїнебудь доповіді (доповідачем завжди був якийсь учень аґрошколи).

(Дальше буде).

Завдяки 50-літній діяльности „Рідної Школи" в Рідному Краю чимало сьогоднішних замітних громадян вийшли в люди. Матеріяльною допомогою даймо змогу користати з її добродійства й новим поколінням.

ПОДЯКА.

Щиру подяку складаю У. Н. Союзови й головним урядникам за уділення мені допомоги в сумі $50.00 з фонду запомогового.

Ці гроші стали мені великою поміччю для мене і для моєї родини, особливо в теперішнім дуже тяжкім часі.

Іван Борис,
член 26 відділу У. Н. С.
в Темс, В. Ва.

З українського життя в Америці.

ШИКАҐО, ІЛЛ.

Український танок в Шикаґо Сивік Опері.

Чуєш — брате мій,
Товаришу мій —
Відлітають сірим шнурком
Журавлі у вирій.

На дворі панує ніч, але не темна. На великій леваді перед старим пралісом взноситься відгірок, на якім безжурно розсілись постаті, а перед ними ціла левада, заповнена перемученими журавлями, які сіли тут на відпочинок. Перед ними ще далека, далека дорога — вони летять до своєї вітчини. Але пощож їм покидати пречудний гай, неначе рай? Чи може бути десь краща краса на світі як тут? Так! ще краща краса є в їх батьківщині. Вони цього не знають, а тільки відчувають се цілим своїм єством. Бо чи синя гуска знає, чому вона має відвідувати Лябрадор кождого року, а відтак знову має повернути до Луізіяни? А чи знає угор, чому він має плисти цілими роками з моря Сарґассо до канадійських рік, а відтак назад вертати? Ні, не знає причини ані мотивів, але знає, що має виповнити інстинктові почування. Такі самі душевні прикмети посідає людина, котра цілим своїм єством ґравітує до рідних сторін, там, де вона вродилась. Всюди бачить вона (людина) гарні місця, але її рідне місце таки краще за всі інші! Се її душа так диктує! Байдуже, що „заки море перелечу — крилонька зітру". Се, що журавлі попадають в море зі стертими крилами та потопляться — їх зовсім не відстрашує — **вони знають, що мають летіти і таки якась кількість мусить їх долетіти на призначене місце!**

Ось такі думки снувалися нам в голові, коли ми сиділи на Авраменковім виступі, в неділю, 8-го листопада 1931 року, в Шикаґо Сивік Опера Гавзі. Всі присутні відчули якусь тугу та віддалися задумливому настроєви. Цікаво, що навіть не Українці — навіть не знаючі інтерпретації першої картини — відчули те саме нарівні з Українцями.

Починає провиднюватись. Гуцулка (пані Стефанія Цимбаліст) шукає по леваді поміж „журавлями" свого Гуцула (пан К. Орлик), але, не знайшовши його, починає співати „Ангел ночі" (дует з опери „Запорожця за Дунаєм"). Гуцул відзивається дальше в лісі, а відтак підбігає до своєї любки. Дует випав прямо чудесно. Оба голоси зливалися з собою найкраще. По бурі оплесків — кілька хвиль глибока тиша. На середину левади — а поміж журавлів — виходить Гуцул та співає „Чуєш — брате мій"! На дворі зовсім розвиднілось. Сіткова куртина підноситься, а дрімаючі журавлі проснулись та почали підноситись. Заки стали на ноги, то питомою натурою птахів попробували свої крила. Ґраціозними рухами рук, нагадуючими лет дійсних журавлів, пустились 80 дівчат босоніж в танок „Журавель". Самі перші кроки викликали бурю оплесків, а ще більше було оплесків при кінці танку. Туга, яка була оповила душу глядача, зчезла неначе туман. На лиці глядача зарисувалась усмішка, бо чудова сцена нанесла на душу благородний настрій.

По двох танках, „Греганики" і „Женьчичок", відспівав хор (а був зібраний один великий хор, який складався з греко-кат. церковного хору з Райс і Оклей, і хор укр. прав. церкви з Ірі і Даймон) „Верховину". Коли взяти на увагу, що хор мав лише два тижні дійсної підготовки, то треба було подивляти його добре вивязання. Публика приняла хор грімкими оплесками, на що він в дійсности заслуґує.

В танку „Гуцулка" маленька дівчинка (Оля Колісник) ймила за серце всю публику. На величезну сцену Опери вилітає маленьке дівчатко — неначеб викотився великий гарбуз — та починає свій танок. Між публикою дався чути гамір. Се всі присутні звертають увагу свого сусіда, але зовсім безпотрібно, бо сусід і так пильно слідкує за кождим кроком дитини. Гуцулочка поринула в танок тілом і душею. Всі матері бачили в ній „свою" дитину. Декотрі матері піднесли хусточки до очей. Заледви довела дівчинка свої фіґури до кінця, як величава саля заллялася оплесками.

У танку „Гонивітер" панна Е. Вишновська звернула на себе увагу публики як першорядна танцюристка. Окрім метко сти та фіґури, вона має ще позу та ґрацію рухів.

За сим прийшов наш славний „Аркан". І щож є се за танок, спитаєте ви? Є се танок, в який богато народів вложили свою душу, а наші Гуцули убрали його в свій чаруючий ондострій. Кождий леґінь виглядав неначеб він убрався чарувати свою Фею, котра пригнала пoïти свої вівці до чистих вод Черемоша. „Старший фликев", (Михайло Сеньчук), з топірцем в руках, а з дзьобенкою при боці, сердачок на опашки, а крисання ціла замаєна „чічками", подобав зовсім на ватажка Олексу Довбуша, який прийшов з Тригори відвідати свою Дзвінку. Зухвало й гордо крикнув „Гей, пішов!" Хлопці-молодці, 32 числом, рубнули що сили в танок. Сцена прекрасна! Тут замаяли краски вишиваних сорочок, широкі багрові гачі, писані сафіяном киптарики, червоні на опашки сердаки із звисаючими китицями та легенькі постільці й волоки з крученого ременя, а на головах заквітчані крисані. Се все виглядало, неначеб заходяче сонце цілувало на добраніч великий город червоних маків.

Та нараз „старший фликев" командує: батько спить! Всі леґіні стали стовпом. На сцені зникли світла, а публика неначе завмерла. Нараз — орхестра, світло, а відтак команда: батько встав! Леґіні що сили рубнули знову. Всі прикази „старшого фликева" хлопці виконують в одну мить. По команді „гайдук круть" довга лава леґінів розділилась на 4 части по 8, які зараз зробили 4 малі кола. Сю сцену поперeплітано 20-ма парами дівчат, а тоді роздалась команда: „зірка!" Око глядача тепер утратило контролю, бо не знало, на що дивитись. Виглядало, що забогато було ріжної комоції, тому раджу на будуче не давати більше як 16 танцюристів в танок, з чого вийде дві „зірки", але дівчат рівнож не треба давати до середини, бо се збавляє ефект.

Друга дія почалась „Великоднем на Україні". Раненько спішать селяни до церковці з пасками. Дзвонять дзвони. З середини церковці дався чути „Христос воскрес". За сим виходить священик (о. Лямпарт з Мілвокі) та святить паски, а хор співає „Христос воскрес". Сею картиною найбільше зацікавились чужинці та почали розпитувати своїх сусідів, що се властиво має означати? Найбільше зацікавилися чужоземні консулі, які прийшли зі своїми дружинами та секретарями на виступ. Консулі присутні були з: Італії, Чехословаччини, Греції, Латвії, Франції, Туреччини, Бразилії, Швайцарії, Німеччини, Юґославії, Литви, Швеції, Японії і Мексика. Д-р Артур Д. Блек (з дружиною) репрезентував Нортвестерн Університет, а д-р Емері Філбі (з дружиною) репрезентував Шикаґо Університет. Зпоміж славних професорів були присутні: д-р Едвард Геттон (світової слави патольоґ); д-р Вілліям Скіллин (гісто-патольоґ); д-р Елмер Дийвіс (історик). Всі визначні гості дуже любувалися сею картиною, а відтак танком „Гаївка" та її ріжними взорами.

Третя дія була для нас дуже важна, бо представляла картинку з козацького життя, а властиво один фраґмент з „Табору Ґонти". Наш славний балетмайстер Авраменко в своїм танку розгорнув сторінки нашої історії та рухами своїми переповідав, що ділялося колись на Україні.

Ізза сцени вискакує Ґонта, убраний у дорогий жупан, з обнаженою шаблею в руках. Неначе вихром кинувся він у танець, але з такою скорістю та технікою, що всі приперли в собі духа. Ніхто ані пальцем не ворухнув, бо боявся, що може пошкодити в якийсь спосіб танкови. Ґонта в своїм вступі зобразив танком наші боротьби з ворогами, а Шевченко увіковічнив одну з них отсим віршом:

„Задзвонили у всі дзвони
По всій Україні;
Закричали гайдамаки:
Гине шляхта, гине!
Гине шляхта! Погуляєм
Та хмару нагрієм!

Зайнялася Смілянщина, —
Хмара червоніє;
А найперша Медведівка
Небо нагріває.
Горить Сміла-Смілянщина,
Кровю підпливає,
Горить Корсунь, горить Канів,
Чигирин, Черкаси;
Чорним шляхом запалало
Ґ кров полилася
Аж у Умань.
По Поділлю
Ґонта бенкетує,
А Залізняк в Смілянщині
Дамаску гартує".

Ґонта бився відважно на всі боки, а як зістав окружений ворогами зі всіх боків і пробитися через ворожі війська було неможливо, Ґонта підносить високо свою шаблю та втоплює її в свої груди — і паде трупом на землю. (Се є лише алеґорична смерть, бо Ґонта помер серед страшних мук з рук польського ґенерала Браніцького, котрий приказав вперед вирізати Ґонтови язик та втяти праву руку, а відтак здерти 12 пасів шкіри, а при кінці роздерти на чотири кавалки). Лицарі Ґонти з шаблями в руках кинулись до свого раненого ватажка, але — на здивовання всіх — Ґонта схоплюється на рівні ноги.

Присутні зрозуміли, що пан Авраменко зобразив невміруЩий дух бою за волю України. Навіть коли один поляже, то дух його не вмирає, а переходить до другого, котрий відновляє бій, лише з більшою завзятістю та з більшою силою.

Ґонта стає по середині своїх лицарів, підносить високо свою шаблю і з великим пієтизмом цілує хрест на ручці шаблі на знак присяги, що буде битися доти, аж поки не визволить Україну. Потім кидається з демонською силою у вир бою. Ріже шаблюкою на всі боки; бє нею по землі, щоб очистити її від ворожої крови. Нараз стає Ґонта гордо та підносить високо свій меч побіди.

В сій хвилі вибігають двоє дівчат та виносять великий кошик бронзових хризантимів. Публика загула, бурею оплесків.

Остання дія почалася „Маршом козацьким", а відтак хор відспівав „Ой у лузі червона калина" з дуже добрим смаком. За сим пішов танок „Метелиця Вюча", в якім перед вели панни О. і С. Коцовські. Пять соток українського квітнику пішли в танок. Дивитеся, і здається вам, що десь зпід сцени все виходять довгі ряди танцюристів. Дві провідниці вічно завивають, то розвивають каблуки в найбільшому порядку, а двом рядам, здається, не буде кінця. Але прийшов кінець, і нових танцюристів вже не прибуває, лише 250 пар завели такого „Воротарчика", що аж любо на нього подивитися. Із середини ряди знову, з математичним обчисленням, почали розходитися на право і на ліво. Тепер вже здається вам, що всі помішались та зараз настане замішання, але в слідуючій хвилі знову бачите як найбільший порядок. А коли коло 100 малих дітей дійшли наперед сцени (в своїм порядку по зрості), то публика приняла їх гучними оплесками. Кожда мама бачила в своїй дитині ангела.

Найкраща сцена, і сцена, яка подобалася всім, і про яку довго будуть згадувати присутні на виступі, то був танок „Чумачок". На широку сцену вибігає 10-літній хлопець (Володимир Ковалик) в чумацькому білому строю, з ширококрисим капелюхом, з червоною стяжкою як защіпкою, підперезаний зеленою крайкою, ноги обвиті білими онучками та взуті в постільці, а в руках батіжок. Сама поява хлопця вже викликала бурю оплесків. Хлопець відтанцьовує „Чумачка" з великою спритністю, а коли почав подаватися в глибину сцени, ураґан оплесків залляв салю. Але на превелике здивовання публики ізза сцени вискакує ще 12 хлопців, таксамо повбирані як перший, і давай знову переходити цілий танок під такт орхестри: ті самі кроки (але всі разом як один!), скоки, фіґури, а відтак тріскання батіжками. Боже, що за мила картина! Сі хлопці не знають, що своїм танком вони завернули одну картину української історії! Мені робилося якось сумно, коли я дивився на їх усміхнені лиця. А в моїй уяві появився чарівний краєвид: запахли степи безкраї, жалісно тирса зашелестіла, закувала „та сива" зозуля, заспівали жайворонки, великі соняшники зарумянились, заблисли ранні чисті роси — а далеко, далеко показалась чумацька валка. Сиві воли з угорськими крутими рогами ступають вільно та тягнуть вози, навантажені всяким крамом, а над ними деколи тріскає батіг: гойса, чала, та мой, Чорнобривий! — підкрикує чумачок. Чумак бачить свої рідні сторони, а його серце наповняється вщерть радістю та щастям — і тому він то співає, то танцює. Чомуж йому не танцювати, коли в нього жадного горя вже нема!? Бо якогож горя він ще не переніс?! Але він на своїй власній землі — тому ноги його крешуть вогню, неначе кремінь до кресальця. Се ті самі чумаки, про котрих Шевченко співав та їх долю оплакував. І тому то сей танок, сих 13 молодих хлопців, вже вроджених в Шикаґо, збудили в публики безмежну тугу за минулим — за Україною, коли чумак чумакував!! І в присутних заблисли очи від сліз. А коли чумачки дійшли до кінця танку, стали в ряд, зняли капелюхи та публиці поклонились, публика знову почала бити браво. З 26 льожі, в якій сидів мексиканський консуль зі своїм товариством, далося чути голосне — Браво! Доктор Артур Блек почав випитувати мене, що сей танок означає, а коли я йому пояснив, тоді він сказав: Ви, Українці, маєте гарні історичні традиції. Шкода, що ми, Американці, так мало про вас знаємо!

„Запорожський Герць" танцювали 12 найліпших танцюристів під проводом І. Савчина і П. Смука. Ся картина дуже подобалася ґенеральному консулеви (д-рови Сінґерови) Туреччини. Він оповідав п. Авраменкови і мені, що знає історію, як козаки билися з Турками, а тому, що вони були хоробрі, він любить Українців і поважає їх.

Останню дію закінчив танок „Кучугура", який також дуже подобався всім, а передовсім чужинцям. На закінчення хор відспівав український і американський гимн.

Треба згадати, що немало поклав праці і труду п. Лев Сорочинський, який вишколив хор, написав всі танки для орхестри та проводив хором і орхестрою.

Рівнож обидва хори, „Боян" і хор ім. М. Лисенка, поклали чимало труду при збірці відповідного числа співаків, а притім повелися похвально та по джентельменськи, що працювали з собою в найбільшій гармонії.

А що театр не був заповнений, то винні в цьому в першу чергу дуже прикрі фінансові часи, а по друге те, що в нас нема ще правдивого національного духа та єдности. Всеж таки тих 2,500 осіб, що прийшли на виступ Українського Танку, є певною запорукою для п. Авраменка, що він не сміє зложити своєї збрóї, а приготовляти дальші такі виступи. Бо коли аж 14 консулів з ріжних держав не знаходили слів одушевлення — то се вже варта більше ніж крик невдоволення „наших 140 тисяч"! Мабуть ніхто не представляє собі, яку важну історичну ролю почато сим, що запрошено представників великих держав та університетів на виступ. Отся добре започата робота мусить продовжуватися!

Ще треба згадати, що всі українські священики в Шикаґо помагали виступови дуже богато, а навіть дехто занявся продажю білетів.

Д-р Г. Ґ. Скегар.

ВАЖНЕ ДЛЯ ВП. ПП. СЕКРЕТАРІВ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА.

Сим повідомляється Вп. пп. Секретарів відділів У. Н. Союза, що висилка календарів на 1932 рік для членів У. Н. Союза вже розпочалася і що вже вислано календарі на адреси пп. Секретарів для слідуючих відділів:

Вислано почтою дня 16-го листопада 1931: Від. 1 (2 пак), 2, 3, 4. 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49 (2 п.), 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65 (2 п.), 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76 (2 п.), 77, 78, 80.

Котрий би зі згаданих відділів не дістав з якоїсь причини посилки до 10 днів від дня висилання канлендарів, нехай сейчас повідомить Адміністрацію „Свободи".

В ресторані.

Гість: Я думаю, що це нечемно говорити зневажливо про старих.

Кельнер: І я так думаю, пане.

Гість: Коли так, то я не буду вам нічого говорити про цю курку, яку їм.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

ЩЕ З ОДНИМ ЕКСПЕРИМЕНТОМ ПОКІНЧЕНО.

Кремлівські можновладці знову роблять карколомний відступ від свого „соціялізму". Колись вони трубили на ввесь світ і в комуністичні тарабани били про „геніяльний" винахід Сталіна й ґіґантичний крок на шляху до здійснення соціялізму. Це все вони робили й казали зприводу впровадження так званої „безперивки" в праці заводів, фабрик та інших підприємств. Разом з тим кожний шестий день був призначений для комуністичної неділі.

Цим вони думали відразу зломати тисячлітній устрій родинного життя, розбити й порізнічкувати всіх членів певних родин і показати світови свій „справжній соціялізм". Та тисячлітній уклад людського життя не ламається декретами й наказами, а поволі зміняється під впливом повільно ділаючих реальних обставин. Навіть московським Джанґіз Ханам не під силу зломити його своїми кривавими „експериментами". Така є льоґіка життя, а читачі „Свободи" памятають мабуть добре, що в нашій газеті говорилося й писалося про „неперивку". Воно все сповнилося.

ЦІКАВІ ПОДІБНОСТИ.

Нюйорська щоденна комуністична рептилька правду пише про польські жидівські погроми, коли говорить, що погроми, коли говорить, що погроми завжди відбувалися в царській Росії, коли царат переживав кризу, або навіть перед самим його упадком. Та зрештою „щоденні" лише переповіли по своєму те, що в „Свободі" вже раніше було сказано.

Але ми можемо тепер ще додати, що поразка Росії на Далекому Сході в 1905 році започаткувала упадок царату й привела 1917 року до революції, яка вирвала царат і його слуг з корінем. Ось тепер ми є свідками, як комуністична Росія терпить кождого дня все тяжчу й тяжчу поразку від тиєї самої Японії, від якої й царат терпів, і на тому самому Далекому Сході. Чи не чекає й червоного Сталіна таса сама доля, що спіткала „миропомазанника" Миколу?

Японія робить у Манджурії, що лише хоче, й бе не лише по російському престіжу там, але ще більше по реальних інтересах „велікаво російскаво ґасударства". Росія терпить розгром на Далекому Сході, а веросійська комуністична влада тільки затискає кулаки та скреготе зі злости зубами. Опору Японії вона не в силі дати. Та зрештою й про це вже писалося в „Свободі", що комуністи воювати не зможуть, хоч як у них руки сверблять.

ЗАМИЛЮЮТЬ ОЧІ.

На Далекому Сході Японія виконує свої воєнні пляни, а може й не лише свої, а по згоді з іншими державами. Світові держави тимчасом замилюють Китайцям очі й пускають з Ліґи Націй „смок скрін". Роблять перед китайськими очима в Манджурії таку димову заслону, яку вони вже нераз робили перед очима Українців, коли Ляхи захоплювали Галичину, перед очима Литовців, коли Ляхи загарбали Вильну, та роблять перед очима всіх поневолених народів, пібито виступаючи в їх обороні.

Вся праця Ліґи Націй останніми часами дійсно перетворилася в димову заслону, за якою держави переможці та їх приятелі й васалі творять свій „суд і розправу" над слабшими й безборонними.

ПІДНІЖКИ, ГРЯЗЬ МОСКВИ.

Комуністичні посіпаки, що вірно служать Москві не лише на Україні, але й на еміґрації, бідкаються над тим, що інтереси великодержавного російського імперіялізму на Далекому Сході пришкерили Японці. Зі шкіри пнуться та ведуть аґітацію скрізь, щоб українські робітники влаштовували масові демонстрації проти „походу імперіялістів" на царську спадщину, яку тепер посідає Сталін. Вони не можуть зрозуміти того, що для Українців-націоналістів є байдуже, що робиться з Росією поза українськими землями. Хочуть Москалі мати собі червоного „царя-батюшку" Сталіна — нехай його тримають. Хочуть вони посідати Далекий Схід, береги Тихого океану, Манджурію й т. д. — нехай собі посідають; це їх діло; а коли стратять, то Українці не будуть плакати.

ПІДПАНКИ.

В „Свободі" з новинкарського обовязку подається все, що де цікаве в світі трапиться. Але для большевицьких льокаїв, блюдолизів московських, завжди є „прислужництвом" комусь, коли факти, які ми подаємо, не подобаються московським панкам. Льокай не годен уявити собі ніколи того, що хтось може служити не якомусь панови, а свому власному народови.

Біда з вічно льокайською й рабською душею, хоч би вона була й одягнена в червону мантію комунізму, бо під цією мантією всеодно на грудях кремлівських владик захований двохголовий орел російського імперіялізму й деспотизму. Ох, біда з тими підпанками, хоч би й комуністичними.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ

В справі „Заяви уряду і родічів укр. народньої школи в Ню Йорку". Заяву таку редакція „Свободи" одержала й її не помістила, подаючи причину у відповіди редакції. Ота заява була пізніше поміщена в комуністичнім часописі „Українські Щоденні Вісти". Хто її писав і посилав до „У. Щ. Вістей", ми не знаємо. Заява в „У. Щ. Вістях" була без підписів. Заяву до „Свободи" підписали: Андрій Пухальський, Павло Боднар, Стефан Бриґідир, Йосиф Олійник, Катерина Миґаль, Яків Мандзій, Антін Куцик, Іван Редчук, Іван Гладій, Микола Крилина. У звязку з тим зазначуємо, що заяви до „Свободи" гром. В. Дроботій не писав, ні нема його підпису під цею заявою. Гром. Дроботій порушував дещо з цеї заяви в іншім дописі.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

БЕРВИК, ПА.

Зі свята на край.

Комітет листопадового свята, що відбулося в нашій місцевости в 1930 році, переслав через Обєднання 57 дол. 50 ц. чистого приходу з того свята. Гроші призначено: на боєвий фонд $32.00 і на інвалідів $25.50.

Концертовий Комітет: **о. В. Малиняк**, голова; **М. Лило**, касієр; **Іван Дубіль**, секретар; **М. Кулинич** і **Т. Книік**, члени.

КЛІВЛЕНД, ОГАЙО.

Збірка на УВО і на інвалідів.

Як по інших свідомих громадах, так і в Клівленд, О., українська православна парохія св. Володимира не забула про Юліяна Головінського і Ольгу Басарабову, українських героїв, що віддали своє життя за справи українського народу, щоби йому скорше здобути волю і самостійність.

В неділю, 11-го жовтня с. р., о. М. Кучер відслужив панахиду за душі Ольги Басарабової, Юліяна Головінського і за всіх тих, що полягли у визвольній боротьбі з рук Ляхів.

Перед панахидою о. Кучер згадав теплими словами, хто були Ольга Басаробова й Юліян Головінський, чому вони герої й за яку справу полягли. Своїми заслугами для народу сплели вони собі вінець геройства і здобули собі між українським народом невмирущу славу.

Теплі слова проповідника витиснули неодну слезу, не в одної сестри, не в одного брата, коли він згадав про ті великі знущання, що наш нарід переносить на своїй рідній землі, під жорстоким окупантом Ляхом.

По відспіванню „Вічная Память" і по щирих молитвах за душі героїв відспівано „Боже великий, єдиний".

В часі панахиди переведено збірку. Жертводавці слідуючі: по $1.00: В. Репужинський, Г. Самотіс, І. Мазур, А. Горішкий, С. Підзирайло, о. М. Ю. Кучер, проф. Г. Павловський, А. Стаґричук і Г. Лозинський; по 50 ц.: Г. Боґайчук, Н. Щупак, Р. Пукач і М. Лупань. Дрібними датками зібрано $10.49, разом зібрано $21.49.

Збірку переслано до Обєднання з призначенням $11 на інвалідів і $10.49 на УВО.

ЗА УРЯД ЦЕРКВИ:
В. Репужинський, предс.
Ст. Морозович, ф. секр.

ЧЕСТЕР, ПА.

На визвольну боротьбу.

Громада при Українському Народному Домі переслала через Обєднання 12 долярів на боєву акцію. Збірка ця була переведена на вічу 16 червня.

С. Мусійчук.

АМСТЕРДАМ, Н. Й.

З українсько-литовського пікніку на край.

Громадянин Т. Сюрко переслав 28 долярів, як частину доходу зі спільного литовсько-українського пікніку. Гроші призначено так: 10 долярів на визвольну боротьбу, 10 дол. на Рідну Школу й 8 долярів на українських інвалідів.

Гроші переслано через Обєднання.

ПАСЕЙК, Н. ДЖ.

На визвольну боротьбу.

ОДВУ, відділ 18, переслав через Обєднання 200 долярів на визвольну боротьбу.

Михайло Швець.

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ.

Народний податок.

Гром. М. Піґура переслав через Обєднання на Рідний Край 23 доляри народного податку від членів Братства св. Івана Хрестителя, від. 270 У. Н. С.

АМСТЕРДАМ, Н. Й.

На Рідну Школу.

Братство св. О. Николая переслало через Обєднання до Рідної Школи в краю дар: дві акції Українського Земельного Банку, по 50 долярів кожда.

І. Макаровський, секр.

ПІТСФІЛД, МАСС.

На визвольну боротьбу.

Дня 17-го жовтня я мав нагоду бути на хрестинах у добродія Миколи Деревецького в Вотервліт, Н. Й. Гості мали добру й веселу забаву. При тім не забули про наш Рідний Край. Добродій Ілія Савюк сказав коротке, але щире слово й закликав гостей зложити жертви на боротьбу нашого Рідного Краю, бо ми мусимо завжди памятати, що наша Україна тепер під батогом чужого насильника.

Гості щиро відкликнулись на заклик і хоч ми тепер переживаємо тяжкі часи безробіття, присутні зложили 11 долярів. Жертви зложили: Ілія Савюк $4.25; С. Чайковський, О. Яремій, М. Деревецький, Тетяна Савюк і Анна Деревецька по $1.00; І. Леґуняк, М. Ковальчук і Олена Чайківська по 50 ц.; Пайза Кащак 25 ц. Разом $11.00.

Гроші вислано через Обєднання на визвольну боротьбу.

О. Яремій.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На визвольну боротьбу.

Центральна Управа „О. Д. В. У." з боку Відділу „О. Д. В. У." ч. 4, в Гемтремк, Міш., пересилає на потреби „У. В. О." в краю суму $52.00. Сума ця зложена з приходів: розпродажі віднак Ю. Головінського $37.50, розпродажі „Сурми", карток з образом Ю. Головінського і карток-писанок для „У. В. О." $23.00 і на передплату „Сурми" одержано $1.00.

Е. С., секретар.

Радикальне лікарство.

Пані, яка має третього чоловіка, доглядає його хорого в горячці.

— Може післати по лікаря Курлябу? — питається жінка.

— А знаєш його добре? — питається чоловік.

— Дуже добре, таж він лікував моїх двох попередніх чоловіків.

ТАРЗАНІВ СИН.

90.

Коли всі верховці зникли геть в далечині, фармер відразу переродився. Він легкою ходою й швидко дійшов до найближчого гелікого дерева, потім виліз на нього майже з мавпячою зручністю. Тут він дістав з сакви звіряче шкіру, тонкий, але міцний мотуз і невеликий ніж. Потім швидко роздягнувся й натягнув на себе шкіру. Застромив свого ножа за пояс і поліз вище на дерево. Там випростувався в увесь свій великий ріст.

Він довго стояв, підпершись у боки й своїм орлиним зором оглядав навколо джунглі, ніби бажаючи заглянути в їх таємниці. Його груди високо здималися, а ніздря широко розсувались при диханню. Він нібито внюхав щось. Потім швидко зліз з дерева вниз і подався в глибину джунглів. Не зважаючи на те, що волосся на його голові було вже сиве, він рухався як молодий юнак. Час від часу якось дивно вигукував.

Корак остаточно переконався, що він загине від голоду й спраги. Він щось почав говорити слонови, белькотячи незрозумілі звуки. Тандор видно розумів його добре. Корак наказував слонови взяти його на північ. Коли Тандор його ніс, Корак час від часу голосно гукав, думаючи, що може на його щастя його почує Акут, який отут десь мав бродити зі своїми малпами. Корак думав, що може Акут розвяже його мотуз.

Корак знав, що лише було рухатися й шукати поратунку, ніж лежати безрадно в джунглях і чекати смерти. Акут колись знав, як завязувати й розвязувати мотузи, бо цієї штуки його навчив Росіянин, коли виступав з ним у цирках. В Корака була надія, що Акут цієї штуки ще не забув. Отак гукаючи й прислухаючись, Корак нарешті почув клич, що долітав від когось невідомого з джунглів. Та був ще третій, що слухав їх обох.